

Свобода — це не те, що вам дали. Це те, що у вас не можна забрати.

ВОЛЬТЕР.

Чорноморські Новини ГРОМАДСЬКО-ПОЛІТИЧНА ГАЗЕТА

Схід — Захід

«Захід є Захід, Схід є Схід, і з місць вони не зійдуть, доки не постануть Небо і Землею на страшній Господній суд...» Так починається довга балада Кіплінга, але цитують, як правило, лише перші її рядки. Особливо останнім часом. Коли стало реальністю протистояння «глобального Заходу» і «глобального Півдня».

Конвергенція вже не актуальна

Найпрозорливіші давно стурбовані, як би відтягнути момент зіткнення «глобального Півдня» і «глобального Заходу». І які компроміси потрібні, щоб наш час, XXI століття, не став прелюдією світової пожежі? Один із мислителів минулого, академік Андрій Сахаров пропонував відносно просте рішення — конвергенцію, зближення та взаємопроникнення двох систем, але ця ідея не знайшла відгук у радянських політиків. Та й західні лідери теж не захопилися. Лідери держав того часу інсували завдяки протистоянню систем.

КНДР та Куби. Але заміну однополлярній ненависті швидко знайшли у ненависті багатополлярній. У непримиренній ворожнечі за національною та релігійною ознаками, у прагненні до захоплення чужих територій. У масових вбивствах «чужинців» і в поширенні через соціальні мережі божественних теорій. На зразок того, що Земля плоска, а світом управляють рептилоїди з літаючих тарілок. Події останніх років змушують думати, що все це правда. Напад російських військ на нашу країну був придуманий ящерами, а бомбардування українських міст і сіл коригують теми, кому руйнування та смерть людей приносять фізіологічне задоволення.

Ба більше, є підозра, що більшість населення московії вже не москалі (тобто люди), а ящери. Десант. А їхній національний лідер, не проти ночі згадувати, — істота, вирощена у спеціальній пробірі. Ембріон всесвітнього зла. Не варто відправляти подібне зло до Гааги. Достатньо помстити в капсуль, запаяти і відіслати на

плаську Землю біолагу. З ембріоном зла, до речі, не можна вести переговори. Навіть через скло е ризик підхлпнути інфекцію і самому перетворитися на ящера. Хтось із наших «воїнів» інфекцію, здається, підхлпав. У «полку Лазурового берега», у «батальйоні Монахо», у «роті Мальдів» є українські «воїни» з генами ящера. Поки що вони тримаються за куртку чинного президента, але в бічній кишеньці кожного зберігається перепуска на літаючу тарілку.

Повернемося до Кіплінга

Але досить фантазій. Повернемося до Кіплінга. До тієї думки, що Захід і Схід не зійдуть із місця до Страшного суду. Та якщо подумати, вони можуть зійти або й уже зійшли. Картина попереднього століття радикально змінилася. Битва комунізму з капіталізмом — далеке минуле. На історичну арену вступили їхні уламки. Дрібні групи з'єдналих фанатиків. Типу еменських хуситів, терористів ХАМАСу і «Хезболли» зі зброєю, призначеною

Україна і світ

для дестабілізації хисткого світу. Іран чи московія користуються послугами цих людей. І досягають певних успіхів. А найбільша держава-терорист очікує, що плоди розпаду, як стиглі фрукти (наприклад, Сибір до Байкалу), впадуть до ніг повелителя Середньої імперії.

У картину майбутнього світу мали вписатися також колишні республіки СРСР, включаючи Україну. Але щось пішло не так. Наша країна «переможцям» стала вперек горла. І проковтнути неможливо, і переварити не виходить навіть частинами. Та ще й Захід втрутився недоречно. З демократією і з верховенством міжнародного права. Яке право, скажіть, може бути на плаксі Землі, якою управляють ящери? Тут не діє навіть право сильного. Тому що сильним у божественному світі щодня виявляється інший лідер. Або інший ящір з літаючою тарілкою. З вантажком бомб та ракет для мирних міст.

Саме час у глобальному безладді навести якийсь лад. Запросити, наприклад, притомних політиків Заходу і Сходу до Швейцарії, посадити за стіл й оголосити зібрання Самітотому Нема, звісно, гарантії, що запрошені політики порозуміються, підпишуть спільний документ і не відхлпнуть свої підписи. Але вони бодай побачать друга. І зберуться знову на саміт. Уже на Сході. Тобто на Півдні. Поєднають непоседнуване, підпишуть ще одну декларацію і розійдуться до зу-

стрічі на третьому саміті.

Про таку нагоду нагадала поява в нашій країні напередодні Дня Незалежності універсального миротворця — прем'єрміністра Індії Нарендри Моді. Представники Нью-Делі, як відомо, не підписали Швейцарське комюніке, але не відкинули таку можливість у майбутньому. Чекали, як підуть справи в нашій країні. Справи, як відомо, пішли не так погано. А якщо врахувати «курску перемогу», навіть дуже непогано. Чому б індусам не взяти участь у заочних переговорах ворогів, не відвідати Москву і Київ, не подивитися, що виб'є? Можна, наприклад, розглянути пропозицію Зеленського щодо проведення Саміту миру в Індії. За участю, можливо, москалів, а то й самого Сі Цзіньпіна. Це, певня річ, фантазія. Але фантазії, засновані на бажанні вийти з очевидного глухого кута.

На індійській саміт може прилетіти навіть Джо Байден. Ще президент, але вільна людина, яка вибула з виборчих перегонів. Та мало хто може з'явитися на третьому Саміті миру. Зберігайте віру в хороше, сподівайтесь на краще — і мрії здійсняться. Єдина затримка відбувається у випадку, якщо на пропозицію сісти за один стіл скаже «ні» самі знаєте хто. І висуне новий ультиматум. Але хто зверне увагу на божественного старого? Політики обіймуться один з одним за звичаєм Нарендри Моді, а літаючі тарілки з ящерами потонуть у Маріанській западині.

Леонід ЗАСЛАВСЬКИЙ.

3 перших уст

існого, спосіб компенсувати дефіцит далекобійності. Сьогодні почав цей день з окремої тривалого розмови з головоком Сирського: і щодо відбиття цього ракетного удару — детально, і щодо нашої відповіді росії. Ми її готуємо. І щодо застосування F-16, і щодо операції в Курській області — продовжуємо наші дії у визначених районах саме так, як потрібно Україні...»

Ракурс

Дискредитувати ЗСУ, привертати українського військостроювача до російського озброєння орка, що вбивав, гвалтував і грабував у Бучі, Ізюмі, Маріуполі, Херсоні... Розсварити українських цивільних із військовими, військовими — з їхніми командирами, командирів — з Верховним головнокомандувачем, Верховного головнокомандувача — з керівником української розвідки, Посіяти страх і звірств, деморалізувати армію та суспільство. Дискредитувати серед цивільних головнокомандувача, і керівника воєної розвідки, і командирів ЗСУ...

Якщо інформація, яку поширюють усіма можливими каналами комунікації (російським телеграмом у першу чергу), виконує всі або частину вказаних завдань, пам'ятайте — це інформаційно-психологічна спеоперация (ІПСО) ворога. Ідентифікуйте та знешкодуйте! А той, хто поширює такі ІПСО безпосередньо в Україні (свідомо чи несвідомо), є агентом ворожо го впливу й вартий покарання згідно з українським Законом. Інших підходів до ситуації, принаймні до завершення війни та воєного стану, бути не може.

Егор ЧЕЧЕРИНДА, військовослужбовець, офіцер ЗСУ. Джерело: «Львів берег» (https://lv.ua/news/).

Від редакції. Цей допис Егора Чечеринди був оприлюднений на «Львово березі» 22 серпня, а вже у неділю, 25 серпня, працівники Державного бюро розслідувань за процесуального керівництва Офісу генерального прокурора порушили кримінальне провадження за фактом незаконного перетину кордону нардепом Артемом Дмитриком, якому тоді ж, у неділю, повідомили про підозру в раніше скоєних нападках на правоохоронця та військовослужбовця.

У понеділок в ефірі національного телемарафону радниці із комунікацій ДБР Тетяна Саянєн підтвердила, що той «перетнув кордон (на Одещині) і потрапив до Молдови». Далі, як повідомляють ЗМІ, перебрався до Італії.

Нагадаємо, Артем Дмитрук був обраний депутатом Верховної Ради 9-го скликання від партії «Слуга народу» у виборчому окрузі №133 (Одеська область) як безпартійний. Став членом однойменних партії та фракції. У листопаді 2021 року був виключений з них.

З-поміж багатьох скандальних фактів, пов'язаних з Артемом Дмитриком, є і такий. У 2020 році він разом із ще одним одеським нардепом Олександром Леоновим поклали квіти до Будинку профспілок в Одесі. Де 2 травня 2014-го загинула група сепаратистів під час протистояння з прихильниками Євромайдану.

Артем Дмитрук — власник фітнес-клубів «Barbell Barbell gym» та «baza». Співзасновник ГО «Я одесит — мені не все одно», член ГО «Ліля Муромець». До цього працював приватним підприємецем, вантажником та охоронцем. Закінчив юридичний коледж Національного університету «Одеська юридична академія» за спеціальністю «Правознавство».

«Зараз іще триває ліквідація наслідків російського удару... Райони запуску ракет по Україні — це, зокрема, був повітряний простір Курської та Белгородської областей, інших прикордонних регіонів росії, також акваторія Чорного моря, територія нашого окупованого Криму. Кожен такий удар знову й знову повертає всім нас до завдання далекобійності — до необхідності дати нашим Силам оборони достат-

ньо далекобійної зброї, яка може знищувати терористів саме там, звідки вони завдають ударів. Це оптимальна антитерористична тактика, на яку має право і яку точно застосовує би для свого захисту кожен із наших партнерів, від яких ми очікуємо рішення — очікуємо далекобійності. І фізична присутність наших сил у Курській області, наші активні дії зі знищення російської загрози на її ж території — це, з-поміж

Етнічна різноманітність Одещини

Напередодні Дня Незалежності у рамках кроссекторального проекту «Україна: історія, культура, ідентичність» у відділі рідкісних видань і рукописів Одеської національної наукової бібліотеки та на онлайн-платформі ZOOM відбувся «Круглий стіл» «Етнічна різноманітність Одещини: регіональні особливості та загальноукраїнський контекст». Організаторами виступили Міністерство культури та інформаційної політики, Державна служба України з етнополітики і свободи совісті, департамент культури, національностей, релігій та охорони культурної спадщини Одеської облдержадміністрації та ОНББ.

«Круглий стіл» мав за мету сприяти глибшому розумінню етнічної різноманітності України, стимулювати зміцнення міжетнічної взаємодії й допомогти у формуванні політик, які підтримують мирне та гармонійне співіснування різних етнічних груп у нашій державі. Обговорювалися важливі питання, пов'язані з етнокультурним розвитком України в умовах воєного стану, збереженням і популяризацією культурних традицій різних народів, що проживають у нашій країні, та інтеграцією етнічних культур у загальноукраїнський культурний простір.

Ярослава Різнікова, заступниця директора департаменту культури, національностей, релігій та охорони об'єктів культурної спадщини — начальниці управління культури, національностей та релігій Одеської ОДА, модерувала зустріч, розпочала свій виступ зі слів подяки колективу Одеської національної наукової

ім. І.І. Мечникова, очільник Одеського етнологічного товариства та ГО «Міжнародний центр роботи з українцями за кордоном»

— Багатокультурність нашої Одещини — це унікальний історичний феномен. Наші гості та й ми самі дивуємося і пишаємося цюю багатокультурністю. Однак виникає логічне запитання: «А що далі?». Ми — незалежна держава, тому одне з найголовніших наших завдань — це консолідація суспільства, інтеграція етносів в український національний простір. Як це робити? Для цього треба розуміти сам процес — а що таке інтеграція? Як розуміють національну єдність насамперед пересічні представники національно-етнічних груп? Адже якщо є розуміння, то буде якась дія, і навики. Отже, наше з вами завдання — пояснювати цим людям, що ми маємо на увазі під загальнонаціональною єдністю. Простому громадянину не підходять пояснення в академічному стилі.

бібліотеки за велику увагу до теми етнічності, культури й охорони культурної спадщини. «Сьогодні звернення до цієї теми є дуже виправдане, дуже актуальне і дуже важливе. Назва нашого заходу — «Етнічна різноманітність Одещини: регіональні особливості та загальноукраїнський контекст». Ми будемо говорити про успішні практики збереження цих культурних особливостей, а також про можливості та перспективи нашого взаємного розвитку й руху вперед. Буде дуже доречно, якщо ми разом зможемо сформулювати певні пропозиції для вдосконалення вже існуючих практик чи сформулювати якісь ідеї нових заходів, які давали б змогу гармонізувати інтереси представників різних національностей, що проживають на теренах нашої України, з інтересами загальнодержавними», — зазначила вона.

Катерина Орлюк, начальниці відділу соціокультурного розвитку регіонів Управління соціокультурного розвитку Міністерства культури та інформаційної політики:

«Наше міністерство забезпечує формування політики у сфері культури, збереження культурної спадщини, державної мовної політики та виконує низку інших функцій. Усе перелічене має стосуюнок до питань, пов'язаних з етноспільнотами та корінними народами. 2018 року, для заохочення творчих ініціатив, був створений Український культурний фонд. Держава виділяє кошти на підтримку митців та культурних проєктів. Для нас важливо насамперед, щоб ці проєкти були креативними, якісними й актуальними. Коли йдеться про культурну спадщину України — археологічні та архітектурні пам'ятки, документальну спадщину, культурні цінності, які зберігаються в архівах, бібліотеках та музеях, то ми маємо на увазі як спадщину українського народу, так і тих національностей, які проживають в Україні. Усе сукупом — це наше спільне надбання, яким ми пишаємося. Міністерство напрацьовує нормативно-правову базу та створює механізми, щоб наша спадщина зберігалася і примножувалася.

Віктор Коврей, начальник відділу етнополітики Державної служби України з питань етнополітики та свободи совісті, член Експертної ради з питань етнополітики, поінформував учасників зібрання про основні документи, які зараз готує його відомство, і про громадське обговорення концепції державної цільової національно-культурної програми «Єдність у різномітті», що проводилося у контексті розроблення правових механізмів імплементації закону «Про національні меншини (спільноти) України». Законодавство у сфері етнополітики змінюється і нацищується новими сенсами, новими концепціями. З'явилися нові нормативні акти, які регулюють нашу взаємну діяльність й опрацюовуватимуться на теренах різних регіонів країни, зокрема й поліетнічної Одещини.

В'ячеслав Кушнір, доктор історичних наук, професор, декан факультету історії та філософії Одеського національного університету

Загальнонаціональна єдність — це те, що потрібно абсолютно всім нам, незалежно від національності. Потрібна сильна держава, яка зможе долати виклики, потрібне виконання законів держави усіма громадянами, і тоді воно українськом суспільству буде добре. Повинен бути визначений предмет дискусії. Євроінтеграційний поступ, входження України у Євросоюз — це те, що потрібно нам усім, незалежно від національності. Тут, насамперед, необхідно адаптувати наше правове поле до загальноєвропейського законодавства. Етнічна група може брати участь у цих процесах як суб'єкт. І насамкінець. Не вимагайте від когось, не перекардайте ні на кого, зробімо те, що кожен з нас повинен зробити.

Тетяна Станова, краєзнавця, культурна діячка, організаторка Міжнародного етнографічного кінофестивалю «ОКО»:

«За роки нашої Незалежності не було створено українського інформаційного простору. І влада нічого не робила, щоб українська Бессарабія стала українською ментально, а не тільки географічно. Я вже вивчала українську мову в школі, але у старших люддей у голові якої не вата, то повна мішанина, б джерелом інформації для них було російське супутникове ТБ, а тепер — ютуб. Я порушую ці питання в Києві: коли ми звернемо на це увагу на державному рівні, чому не працюємо на випередження? Окрім російщення цього краю ворогом пропагандою, російська окупаційна війна почалася з інформаційної війни: туди, де програма інформаційної війни, приходять російські танки. Ми втрачаємо території, втрачаємо людей, бо ніхто не борюва за мізки цих людей. Не було б «жуднів», якби ми з ними борюлися українським культурним продуктом. Це мій біль, якому я присвятила своє життя. Я не хочу втратити свій дім, і тих національностей, які проживають в Україні. Усе сукупом — це наше спільне надбання, яким ми пишаємося. Міністерство напрацьовує нормативно-правову базу та створює механізми, щоб наша спадщина зберігалася і примножувалася.

Важко переоцінити культурну дипломатію, яку стверджують етнічні меншини у країнах, звідки їхні коріння. У Болгарії дуже розділене суспільство. Там є проросійські партії і просто обмануті люди, які дуже агресивні. Але ті, хто підтримує Україну, також є досить активними, вони готові платити своєю копійкою за можливість чути правду від родичів з України. Запит на правду — великий, їхня довіра до нас — дуже велика. Для Болгарії бессарабські українські болгарки — дуже важливі. Коли почалася війна, ми показували в Болгарії фільми навіть не про війну, а про нашу родину культуру, про Південь України, про Захід, про нашу чудовий Схід. Муслили пояснювати елементарні речі, бо вони не відділяли в інформаційному просторі нас, Україну, від росії. Для них усе це «Радянський Союз». Ми воюємо не лише за територію, а за культуру та людську свідомість. (Закінчення на 3-й стор.)

Будьмо разом!

Передплата не закінчується ніколи

Дякуємо всім, хто залишається вірним українській газеті Одещини — «Чорноморським новинам». А тих, хто ще не її постійним читачем, запрошуємо до нашого гурту.

Нагадаємо: передплата не закінчується ніколи! Передплатний індекс — 61119.

Вартість передплати становить: на 1 місяць — 60 грн; на 3 місяці — 180 грн. (Сума вказана без вартості поштових послуг з оформлення самого абонемента).

Вітер не полониш, сонце не погасиш

Світ ледве оговтувався від шоку, завданого людству і міжнародній економіці пандемією коронавірусу. До повномасштабного вторгнення росії в Україну залишалося сім місяців...

Тоді, 22 червня 2021 року, під залитою сонцем блакиттю неба над виглигненими пшеничними полями Буджаку, на які от-от мали заходити комбайни, залопотіли вітраки (не дон-кіхотівські, втім, про це — наостанку), здатні перетворити вільний вітер у синергію енергетичної свободи. Якщо бути точнішим, то того дня відбулася урочиста подія — етно-гастрофестиваль «Пікнік під вітраками» — з нагоди запуску першої черги Дністрівської ВЕС (прогнозована потужність — 100 МВт, перша черга — 40 МВт), яку дочірня компанія VR Capital Group «Елементум Енерджі» ввела в експлуатацію у травні того ж таки 2021-го.

Вітрова генерація — перспектива Причорноморського краю

Виступаючи на тому «Пікніку під вітраками», засновник і президент VR Capital Group Річард Дейтц, наголошував (як з'ясувалося — пророче), що війни ведуться за видобувні ресурси; там, де є вагомі поклади корисних копалин — нафта, газ, унікальні руди і мінерали, коштовне каміння, там завжди спалахує боротьба за можливість їх видобувати і торгувати ними. А от за Сонце і вітер — який сенс воювати? Іх не вкрадеш і не продаси.

«Зелена енергія для України — це енергетична безпека, бо вона виробляється за допомогою вітру і Сонця, а не за рахунок імпорту газу. Чим більше зеленої енергетики буде в Україні, тим сильніше її спроможністю буде наша держава», — казав тоді Річард Дейтц.

І в своїх прогнозах він ішов значно далі: «Це лише початок майбутнього України. Зелена енергія у майбутньому використовуватиметься не просто для виробництва електроенергії, а й для отримання зеленого водню. Європейський Союз уже обрав Україну стратегічним партнером для постачання зеленого водню. Ми хочемо бути частиною цього майбутнього, хочемо інвестувати й будувати більше зеленої енергії. Ми віримо, що Україна почастішає зеленим воднем трубопроводами до Західної Європи. І Європа залежатиме від українського водню замість російського газу».

На жаль, на той момент уряд України вже мав бори перед інвесторами за так званим «зеленим тарифом» (винагорода за видобування електроенергії з відновлювальних джерел), а відтак деякі з перспективних проєктів вітрової та сонячної генерації «зависли» до вирішення суперечливих питань. Повномасштабне вторгнення росії в Україну відклало «вирішення цих питань», м'яко кажучи, у довгу шухляду. Відтак розширення розпочатих проєктів, а тим паче впровадження нових ініціатив стали на гальма.

Довідко. Дністрівська ВЕС — один із найбільших проєктів прямих іноземних інвестицій (59 мільйонів євро), реалізованих в Україні у 2020 році. Працюючи на повну потужність (100 МВт), вона здатна виробляти 360 млн кВт/год на рік, чого достатньо, щоб забезпечити електроенергією до 180000 домогосподарств упродовж року (це близько 1/5 домогосподарств Одеської області). І, що не менш важливо, працюючи на відновлювальній енергії, вона запобігла б викиданню в атмосферу 280000 тонн CO2 (у порівнянні з традиційними електростанціями, що працюють на викопному паливі).

Окрім уже згаданої Дністрівської ВЕС, на Одещині

розташовані ще дві із дючної ними топ-п'ятірки українських вітроелектростанцій — ТОВ «Южне Енерджі» (сумарна потужність 76,5 МВт) та ТОВ «Овід-Вінд» (32,67 МВт). І саме використання енергії вітру пом'якшило проблему вимкнень електроенергії в Одеській області. «Коли були пошкоджені автотрансформатори на підстанціях в регіоні, вітропарки, розташовані на Одещині, змогли забезпечити електроенергією критичну інфраструктуру і близько 100 тисяч споживачів», — казав у квітні 2023-го тоді ще заступник міністра енергетики Юрій Власенко.

Цю інформацію в ефірі «Українського радіо Одеса» підтвердив і гендиректор ДТЕК Одеської електромережі Дмитро Григор'єв: «Вітрова енергетика забезпечила додаткову потужність у нашій мережі, і це була вагома частка. Коли в мирний час Одеса та Одеський район споживали 700 МВт, а ми мали під час останніх аварій подавати лише 400, то 50 МВт, які надавав вітропарк, — це була дуже велика частка».

До речі, за оцінками міжнародного агентства IRENA, Україна має найбільший серед країн Південно-Східної Європи технічний потенціал використання відновленої енергетики. Передусім це стосується саме вітрової генерації. Як стверджують експерти, запроуюкою цюмою є невелика глибина Чорного та Азовського морів (де встановлювати відповідні системи не надто дорого) плюс технічне забезпечення такого будівництва з використанням потужностей наявних портів (як тих, що ними підконтрольні Україні, так і тих, які у перспективі знову працюватимуть на економіку нашої держави).

Але що можливість віддалена — такі об'єкти необхідно спроектувати, збудувати і ввести в експлуатацію. Та й на втілення цих проєктів знадобляться навіть не місяці, а роки (тим більше, з огляду на загрозую ворожими обстрілами потенційних будівельних майданчиків у морі).

Реалістичнішою наразі виглядає ідея, про яку говорили ще наприкінці 2022-го і до якої, з огляду на критичну ситуацію з енергозабезпеченням регіону, повернулися на початку нинішнього літа, — розміщення трьох плаваючих станцій (суден) біля Одеси, Южного та Ізмаїла. Кожна така станція здатна генерувати 250 МВт енергії, тобто сумарно — 750 МВт. Багато це чи мало? За даними «Укренерго», внаслідок ворожих атак України втратила понад 9000 МВт потужностей. То, як бачимо, 750 МВт — генерація досить вагом.

Директор енергетичних програм Центру Разумкова Володимир Омельченко порівняв навіть кілька цифр: «Один атомний блок — це 1000 МВт. Київ — найбільше місто України — споживає близько 1100 МВт.

Фото Ольги Сірої.

Тут маємо 750 МВт. Це не просто істота, а суттєво покращить ситуацію на Одещині, якщо вдасться реалізувати задумане».

Щоправда, таке «задоволення», за словами експерта, не із дешевих. «При виробництві електрики на нафтопродуктах вартість кіловат-години становить приблизно 20 гривень. На українському ринку електроенергії ціни зараз на рівні 5–6 гривень, часом і нижче, а максимальна ціна, обмежена адміністрацією, — близько 10 гривень. За таких умов мені доволі складно зрозуміти, як окуповуватиметься відпуск такої електроенергії», — каже директор Центру досліджень енергетики Олександр Харченко.

Слід зауважити, що Одеса має досвід застосування суден для забезпечення електроенергією. У 1975 році через різке погіршення погодних умов місто залишилося без світла. Генератори кількох суден, які стояли у порту, під'єднали до підстанції на суші. Електроенергія, хоч і частково, таки появилася в мережі до того, як вдалося відновити пошкоджене обладнання.

Довідко. Плаваючі станції — це судна або баржі із силовими установками, які генерують електроенергію. Джерелом може бути газ, зріджений газ, рідке паливо тощо, які доставляються трубопроводами або іншими спеціальними суднами. Обладнання на борту заживляється до берегової мережі — так енергія транспортується на суходіл. Турецька компанія, яка ще у 2022 році розглядала проєкт партнер у втіленні цього проєкту, запевняє: плаваючу станцію можна розгорнути впродовж місяця. Але безпекове питання тут теж відрізняє значущу роль.

Газ, мазут, пелети...
Видобування електроенергії з допомогою викопних ресурсів хоч і є дороговартісним, як за ціною, так і за впливом на довкілля, зараз без цього України не обійтись.

Ма с о в о встановлюються генератори різної потужності (які працюють на бензині, дизелі чи газі), газопоршневі машини тощо. Скажімо, муніципалітет Одеси спільно з урядом Японії та ПРООН реалізує проєкт будівництва об'єкту власної генерації на базі газопоршневих машин загальною потужністю близько 30 МВт. У рамках цього проєкту комунальне підприємство «Теплопостачання міста Одеси» має належно оформити

станції в Івано-Франківська області. Їх там аж 142, тоді як на Одещині — лише 68 (загалом в Україні на кінець квітня було 1369 СЕС, що належать 931 ліцензіату).

«У час війни найпривабливішими регіонами для побудови СЕС в Івано-Франківська, Кіровоградська, Львівська та Київська області. Нині близько 60%

всіх ліцензій на виробництво електроенергії на СЕС отримано для об'єктів, побудованих на території саме цих областей», — каже фахівчиня DIXI Group Оксана Зуєва. У квітні 2024-го, за її словами, надалося ще три нові сонячні електростанції — у Кіровоградській, Одеській та Черкаській областях.

Щодо Одещини, то тут найбільші Дунайська, Старокозаха та Лиманська сонячні електростанції (генерація кожної — понад 43 МВт), Теплодарська та у Яромому і Сергіївці (понад 4,2 МВт). Це про найбільш потужні СЕС. Загалом же, за словами гендиректора ДТЕК Одеської електромережі Дмитра Григор'єва, до систем розподілу в нашій області уже приєднано близько 400 МВт сонячної енергетики (плюс 150 МВт — вітрової). І в роботі, каже він, дуже багато перспективних контрактів щодо приєднання.

За словами тимчасово виконуючого обов'язки директора департаменту систем життєзабезпечення та енергоефективності Одеської облдержадміністрації Володимира Карлича, сьогодні наш край уже має понад 600 МВт генерації електроенергії з відновлювальних джерел.

Зі світлом чи при свічках?

На запитання «До чого готуватися жителям Одещини в нинішньому осінньо-зимовому періоді — купувати свічки і дрова/пелети/пальне для генераторів чи сподіватися, що такі будемо зі світлом?» у ДТЕК «Одеські

електромережі» відповіли: «Компанія не може спрогнозувати планів ворога. Енергетики роблять все, що від нас залежить, аби у домогачів людей було світло».

Спрогнозувати плани ворога й справді неможливо. Це, власне, і показала чергова масова атака на енергоструктуру України 26 серпня, коли цей матеріал уже був готовий до друку. Роботи енергетикам, на жаль, додалося багато.

Але подякуймо їм за те, що вже зроблено. За перше півріччя 2024 року ДТЕК «Одеські електромережі» відремонтувало 685 підстанцій і розподільчих пунктів, понад 780 кілометрів повітряних ліній та модернізувала три високоефективні енергооб'єкти. В поточний та аварійний ремонті електрообладнання вже вкладено майже 80 мільйонів гривень. Ще майже 600 мільйонів інвестовано у стійкість мереж та їх розвиток.

І насамкінець повернімося до початку цього матеріалу. Так, над Україною сьогодні лопотять своїми руками-крилами тисячі вітряків. Здолати їх воле не романтик Дон-Кіхот, а людиноне-нависник-кровожер «рузкій мір». На жаль, ворогові вдалося знищити багато тепло- і гідроелектростанцій, які живили нашу державу електроенергією і на відновлення яких підуть роки (якщо, звісно, таке відновлення буде доцільним). А от на що здається наш ворог, то погасити Сонце чи вітру в Україні достатньо, щоб забезпечити енергією і наші домівки, і наш серця.

Ольга СІРА, Ольга ФІЛІППОВА.

Цей матеріал створено у рамках мережі «Вікно Відновлення». Все про відновлення постраждалих регіонів України дізнавайся на єдиній платформі recovery.ua.

• До уваги громадськості

Повідомлення про намір отримати дозвіл на викиди ПП «РИНОК «ЮЖНИЙ»

Приватне підприємство «РИНОК «ЮЖНИЙ»» (ПП «РИНОК «ЮЖНИЙ»», код ЄДРПОУ — 04543335, юридична адреса: 65015, Одеська обл., м. Одеса, вул. Академіка Корольова, 43 (адреса місцезнаходження об'єкта: 65015, Одеська обл., м. Одеса, вул. Академіка Корольова, 43г, тел. +380482427697, e-mail: ucpnj.pp@gmail.com) надає в оренду торговельні площі, обладнання ринку. Має на меті отримати дозвіл на викиди із існуючого об'єкта.

Згідно з вимогами Закону України «Про оцінку впливу на довкілля» дана діяльність не підлягає оцінці впливу на довкілля.

Основними джерелами впливу на атмосферне повітря об'єкта є: опалювальний котлоагрегат та холодильна система. Відомості щодо виду та обсягів викидів забруднюючих речовин (далі — ЗР) (у т/рік): речовини у вигляді суспендованих твердих частинок — 0,012, оксиди азоту — 0,015, азоту (I) оксид — 0,0015, оксид вуглецю — 0,027, вуглецю діоксид — 37,785, метан — 0,002, фреони — 0,02, всього — 37,864.

Об'єкт відноситься до третьої групи в залежності від ступеня впливу об'єкта на забруднення атмосферного повітря.

Заходи щодо впровадження найкращих існуючих технологій виробництва не передбачаються, оскільки виробництва та технологічне устаткування, на яких вони повинні впроваджуватися, відсутні.

Перевищення гігієнічних нормативів за результатом розрахунку розсіювання ЗР в атмосферному повітрі не виявлено. Фактичні масові концентрації ЗР із стаціонарних джерел не перевищують встановлених значень нормативів гранично допустимих викидів (далі — ГДВ). Тому заходи щодо скорочення викидів не передбачаються, а також раніше не встановлювалися. Для неорганізованих стаціонарних джерел нормативи ГДВ не встановлюються. Регулювання викидів від цих джерел здійснюється шляхом встановлення вимог. Надано пропозиції щодо умов, які встановлюються в дозволі на викиди об'єкта до технологічних процесів, обладнання та споруд, очищення газолипового потоку, виробничого контролю до адміністративних дій у випадку виникнення надзвичайних ситуацій техногенного й природного характеру.

Зауваження та пропозиції від громадськості слід направляти протягом 30 календарних днів з дня публікації до Одеської обласної військової адміністрації за адресою: 65032, м. Одеса, пр-т Шевченка, 4. Тел. 048 718 94 86, genotdel@od.gov.ua.

Повідомлення про намір отримати дозвіл на викиди ПП «РИНОК «ЮЖНИЙ»

Товариство з обмеженою відповідальністю «ТМ СТРАЖ» (ТОВ «ТМ СТРАЖ», код ЄДРПОУ — 37602728, юридична адреса: 65751, Одеська обл., Одеський р-н, с. Фонтанка, Олександрівська дор., 12 (адреса місцезнаходження об'єкта: 65751, Одеська обл., Одеський р-н, с. Фонтанка, Олександрівська дор., 12, тел. +380487878181, e-mail: natalia@straj.ua), спеціалізується на виробництві металевих дверей. Має на меті отримати дозвіл на викиди із існуючого об'єкта.

Згідно з вимогами Закону України «Про оцінку впливу на довкілля» дана діяльність не підлягає оцінці впливу на довкілля.

Основними джерелами впливу на атмосферне повітря об'єкта є: зварювальні, деревообробні, фарбувальні роботи із запаланням порошкової фарби у печі, опалювальний котлоагрегат та дизельгенератори. Відомості щодо виду та обсягів викидів забруднюючих речовин (далі — ЗР) (у т/рік): епіхлоргідрин — 0,0006, ацетальдегід — 0,004, вінілцетат — 0,014, тολουол — 0,0001, фенол — 0,014, хлористий водень — 0,004, манган — 0,0006, залізо — 0,089, хром — 0,0006, речовини у вигляді суспендованих твердих частинок — 0,210, оксиди азоту — 0,364, азоту (I) оксид — 0,003, оксид вуглецю — 0,069, вуглецю діоксид — 46,396, метан — 0,003, бутильний спирт — 0,0003, всього — 47,226.

Об'єкт відноситься до третьої групи в залежності від ступеня впливу об'єкта на забруднення атмосферного повітря. Заходи щодо впровадження найкращих існуючих технологій виробництва не передбачаються, оскільки виробництва та технологічне устаткування, на яких вони повинні впроваджуватися, відсутні.

Перевищення гігієнічних нормативів за результатом розрахунку розсіювання ЗР в атмосферному повітрі не виявлено. Фактичні масові концентрації ЗР із стаціонарних джерел не перевищують встановлених значень нормативів гранично допустимих викидів (далі — ГДВ). Тому заходи щодо скорочення викидів не передбачаються, а також раніше не встановлювалися. Для неорганізованих стаціонарних джерел нормативи ГДВ не встановлюються. Регулювання викидів від цих джерел здійснюється шляхом встановлення вимог. Надано пропозиції щодо умов, які встановлюються в дозволі на викиди об'єкта до технологічних процесів, обладнання та споруд, очищення газолипового потоку, виробничого контролю до адміністративних дій у випадку виникнення надзвичайних ситуацій техногенного й природного характеру.

Зауваження та пропозиції від громадськості слід направляти протягом 30 календарних днів з дня публікації до Одеської обласної військової адміністрації за адресою: 65032, м. Одеса, пр-т Шевченка, 4. Тел. 048 718 94 86, genotdel@od.gov.ua.

Тімоті СНАЙДЕР: Перемога над Росією — найкраще, що можемо зробити для неї

Якщо виходити з історичного досвіду, то зазвичай війни виграють ті, хто має більшу економіку. У випадку російсько-української війни, врешті-решт, здобути перемогу може саме Україна, якщо її економіку підтримають такі гравці, як США, Канада, більшість ЄС, а також азійські демократії на кшталт Японії та Південної Кореї, вважає американський історик і письменник Тімоті Снайдер.

В ексклюзивному інтерв'ю для «Радіо Свобода» (<https://www.radiosvoboda.org>) він поділився думками про те, що зазвичай ігнорують політики, коли ухвалюють рішення про підтримку України, чому ризики у випадку поразки росії перебільшені та як на успіх України можуть вплинути проблеми з мобілізацією.

— В одній зі своїх лекцій ви, всупереч поширеній думці, сказали, що історія не повторюється. Чи дає це привод для оптимізму українцям, які вважають, що український народ настулав на ті самі граблі у відносинах з росією? Чи будуть цього разу враховані помилки минулого?

— Якби історія повторювалася, ніхто з нас не був би вільним. Якщо історія повторюється, то вона буде схожа на пісню по радіо, яку ми щойно прослухали і не можемо змінити. Але вона не схожа на пісню по радіо. Ви можете використовувати історію, щоб побачити закономірності. Ви можете використовувати історію, щоб вчитися. Ви можете використовувати історію навіть для того, щоб іноді передбачити речі. Але всесвітній історії завжди є люди, які думають про момент, в якому вони існують, і тоді роблять непередбачувані речі. Це перший пункт.

Другий момент. Історія України дуже довга. І в історії України відбувалося багато цікавих речей. Епізод з росією — це насправді невелика частина історії України. Чим більше я дізнаюся про історію України, тим більше історія України насправді спонукає мене думати про різні людські можливості. Не те, що це було в вас оптимістами. Але це змушує нас усвідомити, як багато відкритих можливостей існує.

— Для українців у цій війні на кону стоїть питання збереження української держави. А чи реальний сценарій, що українці можуть втратити державність? І чи може Захід це допустити? З точки зору того, як працює історія, цей варіант імовірний, чи не так?

— Розуміємо, все можливе. З історичної точки зору, про війну можна сказати, що сторона з більшою економікою зазвичай перемагає. Це одна річ. І Україна має бути тією стороною, яка має більшу економіку, тому її мають підтримувати Сполучені Штати, Канада, більшість європейських країн, певною мірою Південна Корея, Японія. Якщо ці країни трохи мобілізують свої економіки, то Україна врешті-решт виграє війну. Це одна з історичних закономірностей.

Інша історична закономірність полягає в тому, що війни ведуться на території, а не в головах людей. Росіянам досить добре вдалося проникнути у свідомість людей на Заході і відволікти нас від базових територіальних реалій. Україна може перемогти, якщо контролюватиме північне узбережжя Чорного моря. Україна може перемогти, якщо зможе зробити так, щоб росії було надто дорого продовжувати війну.

Я вірю, що такі речі можливі. Але жоден історик і жоден політолог не може сказати вам, що точно станеться. Я лише скажу, що Україна може виграти цю війну, якщо матиме підтримку своїх союзників. Якщо ми зосередимося на контролі над стратегічними територіями і будемо розуміти, що ця війна, по суті, політична, а не психологічна. Йдеться не про наші почуття, а про те, як довго політично зможе продовжувати робити те, що він робить.

— Уточнення: якщо допустити, що саме територіально Україна програла війну, чи можливе збереження українського народу, наприклад, в еміграції, якщо уряд буде в еміграції? Чи можливе через століття або й короткий період часу відновлення української державності? Чи програв у війні територіально означає і знищення українського народу?

— Я відповім на ваше запитання, але менше цей сценарій не дуже турбує. Як не бачу майбутнього, в якому не буде української держави на території нинішньої України, і я просто не бачу, що це дуже ймовірно. Війна може закінчитися по-різному, але я не думаю, що вона закінчиться так, як хочуть росіяни, тобто з повним контролем над територією України.

Те, що ви описуєте, — це те, що росія хотіла б, щоб сталося. Вони хотіли б контролювати територію і вони хотіли б знищити українське суспільство. Вони хотіли б, щоб української нації не існувало. Це дуже очевидно. Якщо вони контролюватимуть всю територію, то можна уявити собі уряд у вигнанні, можна уявити собі українську культуру у вигнанні. Але я просто не вірю, що це станеться. Ми знаємо, що це може статися, бо так вже було. Але я не думаю, що це на час настане у майбутньому.

— Ми бачимо, що західні лідери підтримують Україну, якщо вони кажуть, для того, щоб Україна мала сильну позицію на майбутніх переговорах. Чи можливі такі переговори і якими вони можуть бути?

— Для мене це складне запитання, тому що я не дипломат. Я нікого не представляю. Можу лише сказати, що найкраща переговорна позиція — це коли ви виграли війну. І тому оце розрізнення, яке люди роблять між сильною переговорною позицією і фактичною перемогою у війні, не є, на мою думку, правильним. Якщо ви хочете, щоб Україна мала сильну переговорну позицію, це означає, що ви хочете, щоб вона виграє війну. І ви повинні так і казати, тому що це набагато зрозуміліше.

І думаю, що це також призводить до ефективніших дій, бо формулювання про допомогу Україні «стільки, скільки буде потрібно» або слова про звитягу України, або слова про те, що росія не переможе, на практиці не зовсім зрозумілі. Але якщо ви починаєте говорити про перемогу у війні, то ви починаєте думати: «Гаразд, що я можу зробити, щоб перемога стала можливою?». Я думаю, що це призводить до іншої політичної динаміки або іншої інституційної динаміки. І я думаю, що це також найбільш гуманний спосіб говорити про війну, тому що вона закінчиться лише тоді, коли Україна переможе.

Я намагуюся змусити американців говорити про перемогу України з березня або квітня 2022 року, і вони рухаються в цьому напрямку. Просто це відбувається дуже повільно. Я не хочу обіцяти вам нічого, чого не станеться. Але я думаю, що вони повільно рухаються в цьому напрямку. І буде цікаво подивитися, що адміністрація Байдена зробить зараз, тому що вони в певному сенсі зараз вільні. Ім не потрібно так сильно турбуватися про вибори або про те, що говорив пресва. Вважати, що в наступні чотири-п'ять місяців у них буде набагато більше свободи дій.

— Існує також популярна концепція, що всі імперії неминуче занепадають. Чи вважаєте ви, що росія неминуче розпадеться на національні держави?

— Я маю дуже конкретну точку зору, яка полягає в тому, що імперія корисно програє війну. Вони не завжди її програють, але для них це доб-

ре. Я маю на увазі Польщу, Німеччину, Італію — це все постімперські країни. Іспанія, Франція, Великобританія — це постімперські країни. І те, що називається європейською інтеграцією — це постімперське явище. У повсякденній політичній практиці намагання зберегти імперію несумісне з намаганням зберегти верховенство права чи права людини.

І ми бачимо, що у випадку з росією, очевидно, вони намагаються просто продовжувати геноцид в Україні, але війна унеможливила будь-яку російську політику в росії. Тож чи вважаю я, що російська імперія має розпастися? Російська держава може продовжувати існувати, не будучи імперією. Це теж можливо. Я думаю, що це більш імовірно.

Я вважаю, що американці, українці та інші повинні думати про це таким чином. Перемога над росією у війні — це найкраще, що ми можемо зробити для росії. Що буде в росії після цього, залежить від росіян, від людей, які живуть на цій території. Для них було б добре програти цю війну так само, як для Франції було добре програти в Алжирі, так само, як для Німеччини було добре програти в 1945 році. Для них це було б добре. Але що станеться після цього — не наша справа. Я не думаю, що це стосується когось, окрім людей, які там живуть.

— Складається враження, що люди на Заході бояться розпаду росії, як боялися розпаду Радянського Союзу. Тут виникає наслідок питання розповсюдження ядерної зброї. Як переконатися суспільство на Заході, що це не має бути аж такою проблемою і що Україна не мала б платити своїми життями за це?

— Так, це гарне запитання. На мою думку, проблема в тому, що ми переоцінюємо власну силу. Ми не хотіли, щоб Югославія розпалася. Вона розпалася. Ми не хотіли, щоб розпалася Чехословаччина. Вона розпалася. Ми не хотіли, щоб розпалася Радянський Союз. І я зупинюся на цьому моменті, тому що зараз навколо цього так багато міфів, багато в чому завдяки росіянам. Американці дуже багато працювали в 1991 році, щоб зберегти Радянський Союз. Це те, чому хотіли. Але ми не змогли цього зробити.

Ми повинні засвідчити, що насправді ми не можемо все контролювати. Я особисто не думаю, що російська федерація розпадеться, але в чому я певнений, то це в тому, що, якщо це станеться, це зробить не Америка. Це зроблять росіяни, або чеченці, або башкири. Це будемо не ми. Наші дії ця наша політика, ймовірно, не матимуть жодного значення.

Вважаю, що ми потрапилимо в пастку власного марнославства, нам здається, що ми так багато контролюємо, але насправді ми контролюємо, чи розвалиться росія, чи ні. Якщо росія розпадеться через те, що путін розв'язав дурну війну, то це буде тому, що путін розв'язав дурну війну. І це не буде нашою провиною. Це можливий сценарій, до якого ми повинні готуватися. Але ми не повинні думати, що ми маємо це зупинити, бо це наша робота, і ми не можемо цього зробити, навіть якщо хотіли. Це не та річ, яку ми, на Заході, можемо зробити.

Тому я думаю, що страх можна зрозуміти, але він стає своєрідним виправданням, бо люди завжди почувую

Творчість репресованих шістдесятників Одеси

(С. Караванський, О. Різниченко, В. Барладяну-Бирладник)

Є хоча б два інформаційні приводи для публікації на шпальтах «Чорноморських новин» цієї статті відомого літературознавця, кандидата філологічних наук, доцента кафедри теорії літератури та компаративістики Одеського національного університету ім. І. І. Мечникова Миколи Пащенка. По-перше, серпень — місяць народження Василя Барладяну-Бирладника (23.08.1942 — 3.12.2010), а по-друге, ім'я цього талановитого поета, історика мистецтва, публіциста й активного учасника руху опору тоталітарній системі недавно увічнене у назві однієї з вулиць (колишня Омська) нашого міста. Як відтепер зарекомендував на мапі Одеси й ім'я ще одного славного нашого земляка — знаного мовознавця, поета, перекладача, понад 30-літнього в'язня радянських таборів Святослава Караванського (24.12.1920 — 17.12.2016): на його честь перейменована одна з центральних вулиць — Жуківської.

Стаття, вміщена у збірнику «Осягнення художності: рецепція літературознавчого та художнього тексту» (Одеса, «Астропринт», 2021), передруковуємо з люб'язної згоди автора.

Українське національне відродження 1960-х років позначилося сплеском активності свідомої частини українців у відстоюванні державної незалежності, національної самоідентичності та, зокрема, культурної своєрідності. Як наслідок, відродження, як і в попередні часи, проявилось перш за все, у захисті гуманістичних цінностей, у змаганнях кращих представників українства за найважливіший чинник національної ідентичності — за українську мову. До так званої мовної революції, яка завжди виступає як зовнішня, вижима форма вияву революції «методологічної» [2 (910), 41], виявила причетність у першу чергу «культурна» інтелігенція.

Василь Барладяну-Бирладник

Осередками, навколо яких групувалися національно-патріотичні сили, стали вищі, в Одесі — філологічний факультет ОДУ ім. І. І. Мечникова. В ті вже дедичі 60-ті прийшла на факультет і талановита молодь, яка сьогодні репрезентує вже середнє і старше покоління журналістів, письменників, науковців, викладачів Одеської та інших регіонів України. В одній з них чия доля філологічного освіти здобувачеві Святослава Караванського, Олександра Різниченка (після другого ув'язнення — Різниченко), Василя Барладяну (після ув'язнення — Барладяну-Бирладник).

С. Караванський (народився в Одесі у 1920 році), вступаючи у 1941-у в національно-визвольні змагання, брав участь у воєнних діях під проводом ОУН, а потім представив ОУН—УПА на Одесі, займаючись підпільною діяльністю. З 1944-го відбував 25-річне покарання як політв'язень, однак у 1960-у був звільнений достроково, після чого зміг продовжити навчання в університеті. Ще в період ув'язнення почав писати «Словник рим української мови», робив переклади із західноєвропейської поезії. Пізніше видав кілька словників складної української лексики, науково-популярних праць із секретів української мови, завдання яких вбачав у протистоянні асиміляційним процесам в національній мові, зумовленим засиллям російськомовної лексики [1]. Початки поетичної творчості С. Караванського позначені концтабірним топонімом «рудник Матросова». Там з'являється вірш «Батькові» (...), що засвідчує усвідомлення поетом свого призначення і вибору в цьому житті:

Відчайдушні віки змагання
Розвели нас на довгі дні...
Така самосвідомість екстраполюється і на оточення, стає критерієм гуманістичних цінностей, мірилом світу окремої людини. З моменту ув'язнення його реальний світ був звужений до невеличкого кола близьких йому людей, світ же уявний, підкріплений власним життєвим досвідом і знаннями, на той час був уже досить багатим. Ним він жив, його він поезитував і водночас ненавидів.

Творчий метод поета визнає увага до особистості, неповторних рис, феноменальних характеристик людських спільнот. Він — у опозиції до влади, до всього, що обмежує свободу особистості, надленої християнською мораллю. В лірико-драматичній «Сценці» словами Пастіра висловлюється важливіший принцип екзистенційного світобачення, волевиявлення автора і героя:

Бач, слово Боже
має йти від серця...
Той, хто у серці
має іскуру Божу,
Стоїть, мов скеля,
до кінця за правду... (...)

Концептуальне бачення світу людини, його недосконалості, суперечностей, що розділяють суспільство і підводяться «я» людини, поет екстраполює на сучасних йому апостолів у лірико-драматичній «Сценці» словами Пастіра висловлюється важливіший принцип екзистенційного світобачення, волевиявлення автора і героя:

Відчайдушні віки змагання
Розвели нас на довгі дні...
Така самосвідомість екстраполюється і на оточення, стає критерієм гуманістичних цінностей, мірилом світу окремої людини. З моменту ув'язнення його реальний світ був звужений до невеличкого кола близьких йому людей, світ же уявний, підкріплений власним життєвим досвідом і знаннями, на той час був уже досить багатим. Ним він жив, його він поезитував і водночас ненавидів.

Творчий метод поета визнає увага до особистості, неповторних рис, феноменальних характеристик людських спільнот. Він — у опозиції до влади, до всього, що обмежує свободу особистості, надленої християнською мораллю. В лірико-драматичній «Сценці» словами Пастіра висловлюється важливіший принцип екзистенційного світобачення, волевиявлення автора і героя:

заголовку «П. Г. Т.» — прозорий натяк на П. Г. Тичину. Образний світ і стильове розмаїття лірики С. Караванського свідчать про гетерогенність його творчого доробку як за жанрово-родовими ознаками, так і за рівнем художності — мірою власне високого мистецтва. Таке розмаїття та індивідуальна неповторність творів за жанрами, тематикою, стилем поет означає сам, komponючи збірки творів із різноманітними поезіями «Ярина» (1981), політичними анекдотами в по-

вираження гостроемоційних переживань сьогодення життя. Тож еволюціонування О. Різниченка прочитується через уривкоанітнення, ускладнення, а відтак і синтезування жанрово-родових, стилевих ознак та строфічних композиційних форм. Спочатку це були строфи без розділових знаків з ознаками модерної, зокрема футуристичної, поезії («Гудзик», «Пома про хату»). Поет грає словом, образність якого постає на сюрреалістичному асоціованні уявлень, мотивів, суджень, образів. Пізніше авторська індивідуальність жанрових форм починає характеризуватися притчевістю, алегоричністю, міфологізмом мислення. Зокрема, алегоричний тип образотворення в повній мірі реалізувався в автобіографічній поемі «Родом із тридцять сьомого» (1987). Тут чия не вперше проявилася відчуженість, власне розподібність, метонімічна форма вираження образу «Я», зверненого «на себе» через образ душі — образ-архетип пращурів. Осмислення поетом, ліро-епічним героєм самого себе, свого становища і доволі широкого світу подається у віршах-фрагментах під специфічними назвами, що нагадують наукову поезію, це — «Регенерація душі», «Пізнання і пізнання».

Перехід до ліро-епічних форм, зокрема поем, дум-монологів, знову ж таки із промовистими назвами «Окупація», «Мовчизна», «Наодинці з Богом», «Кошице (Клопотання про помилування)», «Іллейко, з Бога Турейко» є наслідком своєрідного «вибуху» набутої і тамованої роками енергії і напруги, сковавуваних також стереотипами, які слід було ламати, регенеруючи традиційне в монотип, що відповідає, як свідчать дослідження історії культури, естетичним критеріям «гарячих» культур [3, с. 59].

Якщо у збірці «Терновий вогонь» це мало помітна повторюваність форм архетипового мислення, то у збірці «Наодинці з Богом», в яку ввійшли переважно поеми гетерогенного типу жанрової організації, ланки асоціативного мислення складають рухливі мотиви, образи, які мають дохристиянські витюки і водночас канонізовані автором моделі алегорично-символічного мислення. Його Бог — це світ, всесвіт, він мірило всього, з чим співвідноситься ліричний чий ліро-епічний герой.

Прагнення змінити стереотип на монотип проходить через деканонізацію вихідних в услопелитичній творчості образів історично детермінованих героїв. Так О. Різниченко своєрідно модернізує образ ліро-епічного героя Байди Вишневецького через моноліт-діалог його з Ієремією Вишневецьким. Цей подвійний діалого-монолог є також умовним діалогом двох історичних епох, колективного й індивідуального автора, минулого і сучасного України. Тим самим поет формує концептуально новий художній тип людини, нове вирішення проблеми вибору.

Цикл поезії «Двоствунне градо» належить до півсонетів, написаних переважно в 1971—1972 роках. У мисленні поета помітна відчуженість від соціального і зовнішньо-обставинного світу. Ця психологічний стан поета переводить роботу його духу на продукування асоціацій, уявлень, ідей, переважно вторинного плану, пов'язаних з естетично значимими оцінками образів світу людини, це свідченням того, що власне психологія творчої роботи теж є предметом його осмислення і

Осягнення художності: рецепція літературознавчого та художнього тексту

складовою поетичного світу: *Двоствунне градо я беру Одну струну його тужлива. Весела друга, жартівлива, Торкнута першою, кутур?* У сонетній формі О. Різниченко дотримується канону переважно англійського зразка з трьох катренями, одним дистихом, відповідно і розвитком теми, мотиву упродовж цих трьох строф. Подекуди об'єднує другу і третю строфу, що підтверджує злітність мотиву, образу, руху почуття, висновку нерозривність ритмомелодички українського вірша, на традиції якого поет вірить.

Творчість В. Барладяну-Бирладника (народився 1942 року в Молдові) найбільш повно до цього часу подана в антології «Очима Серця. Ув'язнена лірика» (1993). Поетичні твори, спочатку були розпорошені по сторінках періодичних видань, пізніше — видані друком у збірці «Між людством і самотністю. Поезії політв'язня» (2002). Будучи людиною, спрямованою на монотип культури, В. Барладяну вдається переважно до нового, «вторинного» за психологією образотворення, художнього прочитання особливостей, історії і сенсу «загратованого» життя. Це, власне, повернення чий оновлення архетипів народного мислення.

Однак слід зауважити, що мало хто з поетів-політв'язнів 60—70-х років постає таким послідовним ліриком. У жанровому мисленні В. Барладяну більш тонко, порівняно з так званою суто громадянською лірикою, що досить хрестоматійно представляла (особливо у навчальній літературі радянського періоду) творчий портрет будь-якого поета, глибинське аналізується внутрішньо-психологічні стани ліричного героя, а відтак і митця. Увагу філологічно освіченого й естетично наснаженого читача привернуть прийоми компонування ліричних структур — сюжетки мотивів, архетипових елементів як ліричного, так і ліро-епічного образотворення. Легко викликати бажання співтворчості такі роздуми і різностильові форми мислення і нафосу, як «Болить мені повіки від безсоння». «Не маю намірів творити нові закони», «Я був завжди байдужим до природи», «Не сплю ночами, згадаю тебе», «Туман осінній в очі зазира», «Скарби матусині нетлінні» тощо.

У цих творах відчутно постає рефлексивність ліричного героя, яку у В. Барладяну є формою егосентричного, екзистенційного самопочування, скорелюваного реалізму і що важливо — локально окресленим простором і часом. Погляд «з-за ґрат» є, перш за все, фізично-протровою і психологічною точкою зору та першопричиною поетичних візій і композицій. У вірші «Болить мені повіки» обмежуванням «порогом», за який не може вийти поет у прямому і переносному розумінні слова, є «підвіконня» камери. Це обмеження і визначає принцип суб'єктної організації поетичного висловлювання: *Надворі мряка. Блимають вогні. І капає Всю ніч На підвіконня.*

Однак від само реального і локально сприйманого світу поет все ж таки намагається відійти. Він прагне вийти з нього через уяву, сновидіння, що своєрідну умовно-параболічну форму образного мислення, вийти в інший світ. Більшою реальності, ніж уві сві, ліричний герой не прагне, бо ж навколо — «зона». Сон — це і Шевченко-вий, і Франковий принцип психологічної творчості, що обумовлює його здатність поета рефлексувати за рахунок активізації глибинних шарів свідомості і підсвідомості. Він стає осно-

ним джерелом продукування «асоціацій ідей». Слід сказати, що в поезії В. Барладяну переходить з підсвідомого в реальний світ і навпаки не мотивується, вони помічаються читачем лише в цілісності сприйманого, динамічно рухливого поетично оприявлюваного образу-почуття. Зауважу, що важко навіть переітерувати вірші поета, в яких використовується форма сну чий відтворюється сновидіння, коли сон виступає джерелом народження образу.

Пошук істини — провідний мотив лірики автора. Звідси і діалогічність, антитетичність розвитку думки, «сожетність» задля вираження внутрішньопсихологічного конфлікту: *На колиноці думок Моя душа Обмаює у сутінках Хрести... Плекаю Несподіваність думок, Щоб на вогні святих Могли згоріти.*

Слова, винесені у заголовок збірки поета, у ширшому контексті — це трагедія пов'язаної фізично і морально і не раз розстріляної інтелігенції: *Та й Помираю На Глухій межі — Між людством і Самотністю Шотміт...*

Композиція ряду поезій тягнє до народно-пісенних ритмів. Вірш «Одеса, Одеса, мій спогад і мрія...» з його подорожньо-приспіваним народженим, що стає тісною, гімною сучасного українського міста Одеси: *Одесо, Одесо — Мій спогад і мрія, Кохання безмежне, Святе...* Хрестоматійним у хорошому розумінні цього слова може стати вірш «Повернення». В ньому дух і самопочування справжнього патріота-українця. Ця поезія характеризується пісенною ритмомелодією, прийнята ліризмом і почуттєвістю: *Ось Беруть мій — Початок України... На південь Море, За плечима Степ...*

Поезія глибоко символічна. Тут присутні всі антропомімічні півдня України як своєрідні архетипи художнього мислення автора.

Творчість дисидентів-шістдесятників Одеси, узагальнено кажучи, можна прочитати як пошук й еволюціонування в їх поезії самостійних форм у межах хронології строфи від «вільних катренів» до «тюремних сонетів», а також рух, як і всієї української поезії, про що свідчить В. Моренець, «від морально-філософського барикад в єдиному полі екзистенції» [4, 25], що виражає водночас процес формування нової художньої концептуальності і сучасних засад у поезії кожного з них.

Попри прагнення зденационалізованого, відверто зрощеної, шовіністичної критики і тележурналістики, яка досить послідовно проводить ідею «мінус-присутності» української культури в Одесі і все робить для того, щоб загальмувати процеси національного відродження, українське письменство продовжує творити і вирішувати завдання розвитку української мови і культури на нищівному етапі становлення державності.

Микола ПАЩЕНКО. (Тези цієї статті були виголошені на IV Міжнародному конгресі українців, який проходив в Одесі у 1999 році).
Використана література: 1. Барладяну-Бирладник В. На едіне с тайфуну // ЮГ. — 1994. — 24 декабря. 2. Бичко А., Бичко І. Феномен української інтелігенції (спроба екзистенційного аналізу) // СІС. — 1995. — № 9—10, 11—12. 3. Даниленко В. Стереотип, монотип, архетип в культурних моделях // СІС. — 1994. — № 1. 4. Моренець В. Слово, що випало з мовчання філософів // СІС. — 1997. — № 4. 5. Різниченко О. Пасіонерий Святослав Караванський // Українська література. — 1992. — № 10—11.

Етнічна різноманітність Одещини

(Закінчення. Початок на 1-й стор.)

Анастасія Стрельцова-Ніколенко, членкиня правління Одеського імені А. Міцкевича відділення Спільнот поляків в Україні:

— Суспільство вже звикло, що ми всі різні, що в кожного з нас є свої потреби, і на побутовому рівні проблем не існує. Ми повинні робити акцент на тому, що ми є громадянами України. Так, ми всі є представниками національної меншини, маємо свою культуру, яку ми любимо, яку ми розвиваємо, але ми є громадянами України, ми маємо ті самі права й обов'язки, і саме про це ми говоримо. Ми хочемо трішки більше уваги з боку держави. Нам потрібно не лише впроваджувати українську мову в нашому середовищі, а й підтримувати нашу рідну мову. Нам потрібно не лише впроваджувати нові підходи до історичної науки в Україні, а й десь висувати там інформацію про нас, про національні меншини, про корінні народи.

Зараз держава більше повертається обличчям до нас і ми повертаємось до держави, ми розуміємо, що держава має проблеми, пов'язані з війною, з цією російською навалюю. Ми так само, як всі інші представники спільнот — громадяни України, і так само є мішеними для росії. Ми так само підтримуємо наш фронт інформаційно. Окрім культурницької, провадимо і волонтерську діяльність.

У Польщі є таке хибне враження, що всі поляки з України вийшли до Польщі, що тут поляків майже не залишилося. Але ми залишилися і в Херсонській, і в Миколаївській областях, і на Донбасі, і по всій Україні. Тому ми показуємо, що ми тут є, ми це показуємо і в Польщі, і в усій Європі. Радянський Союз робив усе, щоб наша культура занепадала, бо не можна було бути поляком, це було небезпечно. Ми боремося за те, щоб поляки відчували приналежність до української політичної нації і водночас мали можливість розвивати рідну культуру, яка не була б асимільована.

Февзі Манутов, голова громадської організації «Кримські татари Одещини», депутат Одеської обласної ради VIII скликання:

— Геночид, який росія виняє проти українців, поширюється і на кримських татар, євреїв, ромів та інших. Сила України — у згуртованості. Ми бачимо, як під час повномасштабного вторгнення російського агресора у боротьбі проти спільного ворога об'єдналися люди всіх національностей — кожен на своєму місці. Етнічний діалог у підсумку такого «круглого столу» може запропонувати переробити, перезапусти Радун національностей Одеської області, не виключаючи тих, хто був раніше, але призначивши, переобравши нових лідерів. І заступити це з новою енергією заради роботи, заради результату.

Павло Коженко, громадський діяч, кандидат філософських наук, директор Музею геночиду «Територія пам'яті»:

— Треба віділовити проекти, які нас об'єднують навколо Незалежності України. У 2019 році, коли на болах сказали, що по Україні ходять «нацисти», я подумав, що треба протидіяти. Ми відкрили в Одесі Музей геночиду. Це перший у Європі Музей геночиду різних народів. Тут — про Голодомор в Україні, Голосток євреїв, геночид ромів, геночид кримськотатарського народу, геночид вірменського народу і про події, які відбуваються в нашій країні сьогодні. 2 серпня, у 80-ті роковини геночиду ромів, у Музеї «Територія пам'яті» відкрилася виставка «Пораймося: забутий геночид». Про що це? Повернемося, про пам'ять, про пам'ять ромського народу, знищеного нацистами у роки Другої світової війни. По-друге, це про геночид, якого загнали не можна допустити щодо будь-якого з народів. По-третє, виставка показує нам, що відбувається із суспільством, якщо до влади приходять диктатори, маніяки, політичні злодії. Пам'ятаємо! І разом ми любимо цю країну. У нас зростає молоде покоління, яке є ще більшими патріотами України, ніж ми. Я впевнений, коли ми всі будемо разом, українці різних національностей, усе у нас буде добре!

Валентина Вітос, директорка Одеського обласного центру української культури, заступниця голови Експертної ради з питань нематеріальної культурної спадщини при Міністерстві культури та інформаційної політики України:

— Знання, вірність, традиції, які ми отримали від своїх предків у спадок, ми повинні зберегти і передати своїм дітям, щоб вони не загубилися. Саме ці традиції через проекти, на мою думку, є тим місцями, які допомагають різним людям спільно жити на одній території. Плекати свою культуру, поважати культуру сусіда і взаємозбагачуватися.

Україна має Національний перелік об'єктів нематеріальної культурної спадщини, до якого внесено багато елементів корінних народів і національних спільнот. Ось уривок — кримськотатарський орнамент та знання про нього. Традиція приготування ет як-ла (караїмський пиріжок з м'ясом) з Мелітополя. Практика та культурний контекст приготування чібрекка та антика — традиційних страв кримських татар. Кавова традиція кримських татар. Агир ава ве Кайтара — традиційний танець кримських татар.

Із 11 елементів, які внесені до цього списку від нашої області, сім представляють національні спільноти Одещини. Ці цифри підкреслюють, що саме нематеріальна спадщина є ідентифікатором національного і тим містком, який може сплугувати для нашої консолідації.

Світлана Бондар, регіональна координаторка ГО «Інститут центральноєвропейської стратегії» (ICES):

— Етнічне розмаїття — це цінність, а не наше слабке місце, яке намагається показати росія і використати цей момент проти нас. Саме завдяки національним спільнотам у нас є міцна база для євроінтеграції, адже строката етнічна мапа робить нас природно частиною Центральної Європи, і ми знаємо з досвіду наших західних сусідів, що для них національні спільноти відігравали важливу роль у становленні та розбудові держав. Наявність національних спільнот робить Україну не просто сусідом, а близьким сусідом. У ментальності європейців Україна малюється як європейська територія. А представники національних спільнот є нашім містком, є амбасадорами України в державах ЄС. Права нацистичної — це ламуючий папірець, адже за цим нас оцінюватимуть, настільки ми є демократичною, відкритою, правовою державою. Національні спільноти збагачують єдину українську політичну націю, яка видана європейськими цінностями.

Ірина Бірюкова, генеральна директорка Одеської національної наукової бібліотеки:

— Нинішня зустріч для нас, як організаторів проекту «Україна: історія, культура, ідентичність» і як представників бібліотечної сфери, є дуже важливою, позаяк ми сьогодні маємо нагоду привернути увагу до бібліотек як мережевого інституту, спроможного впроваджувати ці ідеї в життя, бути опорою суспільства та кожної людини. Коли я слухала виступи наших спікерів, то немов приміряла, як ми засобами бібліотечної роботи могли б вирішувати ці завдання.

Як відомо, бібліотеки Одещини, й України загалом, розвиваються і мають хороші перспективи, стають поліфункціональними просторами, в яких люди не лише читають, а й зустрічаються, де відбувається комунікаційна активність. Книгозбірні стають майданчиками міжкультурної взаємодії та культурної дипломатії. Відбуваються перегляди фільмів, вивчення української мови, зустрічі представників етнічних спільнот тощо. Такі приклади дуже багато. Для нас це і нагода говорити про важливість розвитку цієї інфраструктури.

Збереження мережі закладів культури великою мірою залежить від органів місцевого самоврядування, тобто не на все може впливати держава. Коли лунають докори, що держава щось не зробила, слід насамперед з'ясувати: чи це питання, чия компетенція? Зі свого боку ми, бібліотекарі, самі себе запитуюмо: а що ми можемо зробити, щоб ці питання позитивно вирішувалися? Коли звучать запитання: «Де нам зустрітися?», «Як нам провести наше національне свято?», ми кажемо: «Відповідь е!». Бібліотеки фінансуються коштом держави України та коштом місцевих бюджетів. Це місце спільного доступу до ресурсів, до знань, це місце натхнення, спілкування, тому надзвичайно важливо, щоб ці простори продовжували розвиватися.

Володимир ГЕНІК. НА СВІТЛИНАХ: учасники «Круглого столу» (1-ша стор.); В'ячеслав Кушнір, Ірина Бірюкова та Февзі Манутов.

Те, що нас порятує...

Напередодні Дня Незалежності одесити отримали чудовий подарунок — у Бібліотеці імені М. С. Грушевського відбулася цікава, відверта розмова з режисеркою, поетесою та громадською діячкою Ольгою Онішко (Україна—США).

Чотири поняття, мов чотири опори нашого народу: Незалежність, Дух, Братерство і Любов. Такою була тема зустрічі, під час якої йшлося про виклики, можливості і тривоги під час війни, про прекрасні якості, що тримають усіх нас на плаву. — Ці поняття — це те, що вирізняє нас серед інших. Люди об'єднуються, стоять одне за одного, підтримують одне одного, і це те, що нас порятує. Під час зустрічі були показані фрагменти з фільмів «Три історії Галичини», «Жінки Майдану» і відео «Моя історія — моя сила», а також прочитані уривки із книжки «2022: Переважантаження світового порядку», одним з авторів якої є полковник Євген Беляєв, старший офіцер Головного управління морально-психологічного забезпечення Збройних сил України. Він мав бути учасником туру, але його терміново відкликали на службу і тепер він перебуває на одному з найгарячіших напрямків фронту.

Пані Ольга Онішко була присутньою про жночість як рушійну силу прогресу в умовах кризи чий війни, про те, як з її допомогою досягти перемоги, справедливості і гідного миру.

Одеса — одне із восьми міст, у яких заплановані подібні зустрічі. Одразу після спілкування з одеситами Ольгою Онішко вирушила до Миколаєва, куди її запросили давні друзі, дізнавшись, що вона гостює зовсім поруч. Перед цим у рамках всеукраїнського туру до Дня Незалежності вона з волонтерською місією відвідала Харків і Краматорськ. Після Миколаєва — Вінниця, Івано-Франківськ, Городенка, Тернопіль, Львів та Ужгород.

Ольга ФІЛІПОВА. Світлина Володимира БОГАТИРЬОВА.

Кілька цікавих фактів про людський мозок

Чи відновлюються нервові клітини, чи повинен мозок бути великим і чи прав-да, що діти зараз розумніші, ніж раніше?

За різними відомостями, у головному мозку людини міститься від 85 до 95 млрд нейронів, які, у свою чергу, мають трильйони з'єднань, або синапсів (зон контакту між нейронами та іншими збудниками). Найвища швидкість передачі інформації між нейронами становить близько 400 км/год.

Раніше припускали: чим розумніша людина, тим більший розмір має бути її розумовий орган. Але це не так. Мозок неандертальця був на 10% більшим, ніж мозок Homo sapiens. У Альберта Ейнштейна важив 1230 грамів — на 10% менше, ніж середньостатистичний. А от щільність нейронів мозку вченого була вищою за середню. Отож, насправді важлива не так його вага, як кількість зв'язків між нейронами: що їх більше, то вищий інтелект і працездатність мозку.

Важливу роль у розумовій діяльності відіграє кореляція між масою певних відділів мозку та різними показниками когнітивних здібностей. Адже, нагадаємо, права півкуля відповідає за сприйняття, опрацювання та формування немовленнєвої інформації, просторову орієнтацію, емоції, схильність до музики, а ліва — контролює мовлення, здібності до читання та письма, запам'ятовування, аналітичне мислення, математичні спроможності.

Мозок збирає інформацію про все, що ми бачимо, думаємо або робимо. Нейрони передають інформацію, і чим краще взаємодіють ці півкулі, тим вище є наш інтелектуальний коефіцієнт.

Середній мозок чоловіка більший від жіночого на 10%, але в жіночому є більше нервових клітин, тому він швидший.

Мозок дишає. Його маса становить лише 2% від маси тіла людини, але саме він споживає п'яту частину всього кисню, який циркулює в крові. У процентному співвідношенні це більше, ніж потребує будь-який інший орган. Через це мозок найгірше реагує на нестачу кисню.

Мозок є найбільш енерговит-

ратним органом нашого організму. У звичайних умовах він споживає 10% усієї енергії, а за критичних розумових навантажень — до 25%.

Мозок витрачає всю цю енергію на процеси мислення: — Лінійне візуальне мислення: здатність людини проводити операції порівняння різних зображень та їхніх деталей; уміння продовжити, доповнити, відновити зображення за фрагментами.

— Структурне візуальне мислення: вміння бачити закономірні зв'язки в організації елементів зображень, оперувати цими закономірностями, мислити за аналогією.

— Понятійно-інтуїтивне мислення пов'язане з особистим досвідом, характеризується можливістю людини самостійно розбиратися в матеріалі.

— Понятійно-логічне мислення — уміння бачити зв'язки і залежності між предметами та явищами.

Від кількості споживаної мозком енергії залежить швидкість і точність переробки інформації, уважність, працездатність, зорово-моторна координація.

Під впливом умов, наприклад, надходження великого обсягу інформації, утворюються нейрони і нові зв'язки між ними. І тут варто згадати про роки навчання. Мозок пластичний і продовжує розвиватися протягом усього життя, але найактивніше він змінюється в ранньому віці. Діти швидше засвоюють нову інформацію, навички, набувають досвіду — одне слово, навчаються.

Зараз поширений міф, що сучасні діти розумніші, ніж були їхні ондолисті 20–30 років тому.

Але дослідження пізнавального розвитку нинішніх дошкільнят не підтверджують цього. Уміння «поводитися» з різноманітними гаджетами (що й приймається за високі розумові здібності) не відображає реального рівня розвитку інтелекту дитини. Адже інтелект — відносно стійка структура розумових здібностей, яка поведнуче до себе багато знань, навичок і можливостей.

На протипагу гаджетами, на

розвиток мозку позитивно впливає читання вголос (саме тому дітям спочатку вчать читати вголос). Поки дитина ще не вміє читати, важливо читати їй вголос і говорити з нею.

Мозок — єдиний орган в організмі людини, який розвивається та змінюється до 40 років. Приблизно в середній частині життя він починає зменшуватися, але досягає піку для різних когнітивних навичок.

Мозок — генератор випадкових думок, 80% з яких — негативні.

За даними Лабораторії нейровізуалізації Університету Південної Каліфорнії, середній мозок генерує 48,6 думки на хвилину. Це близько 7000 думок на день. Із них 95% — повторювані випадкові, а близько 80% — негативні: самокритичні, песимістичні, безрадісні.

Коли вас накриває шквал негативу, депресія, мозок зазнає непоправних змін — деякі його частини зменшуються, втрачають об'єм сірої речовини.

Згідно з дослідженнями, сіра речовина зменшується в гіпокампі, префронтальній корі та мигдалеподібному тілі. Через це погіршується пам'ять, сон та апетит, зростає тривожність, почуття провини та безнадії, зникає мотивація. Під час депресії також можлива зміна біохімії мозку. Як наслідок — неадекватні відчуття задоволення.

Симптоми, які сигналізують про депресію, — це, передусім, пригнічений стан, втрата інтересу до будь-яких занять, неможливість відчувати радість, пасивність, тривожність, постійна сонливість або ж безсоння, низька концентрація уваги, поганий апетит, низька самооцінка.

Ка, думки про самогубство, стійке відчуття провини. Наслідком збою у роботі мозку можуть стати шизофренія, біполярний розлад тощо.

Учені досі не дійшли єдиної думки про те, чи призводить стрес до розвитку раку. Але це точно той фактор, який сприяє прогресуванню вже наявної хвороби. Відомо, що ракові клітини поширюються внутрішніми органами через кровоносні судини або за допомогою лімфатичної системи. Адреналін, впливаючи на фізичні зміни в лімфатичних судинах, дає змогу раковим клітинам з великою швидкістю переміщатися в інші частини організму.

Ключову роль у функціонуванні мозку відіграє сон, під час якого відбувається відновлення його клітин. Нестача сну може призвести до погіршення пам'яті. Коли ми спимо, розумовий орган обробляє інформацію, набуту за день, і закріплює її. Якщо недосипаємо, цей процес порушується, і ми забуваємо те, що вчили або чули напередодні. Брак сну впливає на нашу здатність концентруватися, зумовлює уповільнення реакцій на ситуації, коли необхідно ухвалювати рішення.

Звісно, не сном єдиним «живиться» мозок. Жирні кислоти, вітаміни, залізо та йод — ось найнеобхідніші компоненти для його повноцінного функціонування.

Жирні кислоти становлять трохи більше 50% сухої ваги мозку. Фосфоліпіди мозку містять велику частку арахідонової кислоти (АРА). Мозок також надзвичайно багатий на жирні кислоти омега-3, зокрема докозагексаєнову кислоту (DHA). Вона накопичується в цьому органі в дитячому віці, тож ризик мозку в основному завершується у 5–6 років. Причому DHA особливо ясна у фоторецепторах паличок сітківки і сірій речовині. У мозку DHA і АРА можуть синтезуватися з лінолевої (омега-6) і альфа-ліноленової (омега-3) кислот.

Такий різновид ліпідів, як сфінгомієлін, сприяє ефективному і швидкому поширенню електричних нервових сигналів.

Щоб збагатити ним організм — пийте молоко.

Крім жирних, мозку необхідні сіалові кислоти. Вони відіграють незамінну роль у міжклітинній взаємодії, комунікації, передачі та збереганні інформації. Містяться в молоці, зокрема коров'ячому та козячому.

Холін — це вітаміноподібна сполука, яка використовується для вироблення ацетилхоліну. Він є однією з ключових хімічних сполук мозку, задіяних у пам'яті. Найвищий вміст холіну — в печінці, нирках, серці, легенях тварин, яких споживають у їжу, та яєчному жовтку.

Вітамін В1 функціонує як частина кофериенту в системах, які виробляють енергію, особливо тих, що беруть участь у метаболізмі вуглеводів і в розщепленні глюкози з виділенням енергії. Він відіграє роль у проведених нервових імпульсах. Дефіцит тiamіну може спричиняти погіршення короточасної пам'яті, затямнення свідомості та дратівливість. Найкращі джерела вітаміну В1: насіння, горіхи, паростки пшениці, дріжджі, свинина, вівсяні пластівці, житній хліб, обліпиха, печінка, куряче філе, цільнозерновий рис, лосось, бобові, яйця.

Фолієва кислота (вітамін В9) необхідна для подолу і підтримки клітин, утворення ДНК і РНК, синтезу й розщеплення амінокислот. Міститься в листових овочах, бобових, грибах, яйцях, м'ясах субпродуктах (печінці, нирках), дріжджах.

Вітамін D особливо важливий для розвитку і функціонування мозку. Найбільша його кількість — у жирних сортах риби, молочних продуктах, яєчному жовтку. Якщо людина отримує необхідну дозу сонячного ультрафіолету, потреба у цьому вітаміні повністю компенсується.

Незамінним компонентом є залізо. Воно бере участь у продукуванні м'якоти, синтезі нейромедіаторів (наприклад, дофаміну) та їх розщепленні. Спортерів зв'язок між залізодефіцитною анемією та когнітивними або поведінковими порушеннями у дітей. Залізо міститься у сухофруктах, бобових, крупах, яблуках, сливах, гранаті, м'ясі та його субпродуктах.

Іод необхідний для нормального росту і розвитку мозку. Його дефіцит може спричиняти психічні порушення, які проявляються погіршенням оцінками в школі, зниженням розумових здібностей і погіршенням працездатності. Головні джерела йоду — морська риба (тріска, минтай, сайра, скумбрія, лосось), морепродукти (креветки, омари, міді), водорості.

Оголошення

Не мирні. Та й чи люди?

Сьогодні розпочинається прокат документального фільму «Мирні люди» Оксани Карпович. Перед стартом показів режисерка відвідає п'ять українських міст — Львів, Одеса, Київ, Харків і Дніпро, де представить стрічку і проведе сесію питань-відповідей із глядачами та глядачками.

Фільм складається з перехоплених розмов росіян і пейзажів українських міст та сіл, що постраждали від війни. З початку повномасштабного вторгнення українські спецслужби опублікували сотні перехоплених телефонних дзвінків російських військових. Чи не найбільший інтерес викликає розмова окупантів з їхніми близькими в росії. Голоси «мирних», цивільних — матерів, дружин, друзів — розкривають очі не лише на хід так званої «спецоперації», а й на жахливий внутрішній світ суспільства, яке стоїть за її виконанням.

Саме з таких перехоплених і складається стрічка, що досліджує природу російського імперіалізму й колоніалізму, роль пропаганди у вторгненні й торкається питання колективної відповідальності росіян і росіянок. Для Оксани Карпович цей фільм став другою режисерською роботою. Вона відома своєю стрічкою «Не хвилюйся, двері відчиняться», а на

початку повномасштабного вторгнення працювала локальною продюсеркою для іноземних новин.

В Одесі покаж «Мирних людей» відбудеться завтра, 30 серпня, о 19.00 у кінотеатрі «Сінема Сіті» в TRC FontanSky Center (Семафорний провулок, 4) за підтримки ініціативи «Кіномісія» від громадської організації «Культпросвіт» і за участі режисерки Оксани Карпович.

До уваги громадськості

Повідомлення про намір отримати дозвіл на викиди забруднюючих речовин в атмосферу ПП «КАЗАНТІП»

ПП «КАЗАНТІП» інформує про намір отримати дозвіл на викиди забруднюючих речовин в атмосферу.

Юридична адреса підприємства: 67701, Одеська обл., м. Білгород-Дністровський, вул. Михайлівська, 25, каб. 44.

ПП «КАЗАНТІП» здійснює свою діяльність за адресою: Одеська обл., Ізмаїльський р-н, територія Вилківської міської ради, в урочищі Вилківські піски, квартал 10, 11.

Код ЄДРПОУ — 31631333.

Основний вид економічної діяльності за КВЕД — надання в оренду і експлуатація власного чи орендованого нерухомого майна, код 68.20.

Підприємство має позитивний висновок оцінки впливу на довкілля.

ПП «КАЗАНТІП» влаштований глемпінг для культурно-оздоровчого, рекреаційного, спортивного, туристичного, освітньо-виховного відпочинку населення на лісовій ділянці, що виділена в довгострокове тимчасове користування.

Джерелами утворення забруднюючих речовин на підприємстві є котел на дровах, опалювальна піч, камін, дизель-генератор, КНС, поверхні для смаження.

Основні забруднюючі речовини, що надходять в

атмосферу: оксиди азоту — 0,123 т/рік, оксид вуглецю — 0,057 т/рік, сірки діоксид — 0,0078 т/рік, речовини у вигляді суспендованих твердих частинок — 0,062 т/рік, сірководень — 0,09 т/рік, аміак — 0,0019 т/рік, акролеїн — 0,114 т/рік (без урахування парникових газів).

Ступінь впливу об'єкта на атмосферне повітря допустимий, він належить до другої групи та підлягає постановці на держоблік, не має виробничих, технологічних устаткування, на яких повинні впроваджуватися найкращі доступні технології та методи керування.

Заходи щодо скорочення викидів не встановлюються. Дозволені обсяги викидів не перевищують нормативи гранично допустимих викидів забруднюючих речовин із стаціонарних джерел.

Зауваження та пропозиції щодо отримання дозволу на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами можна надіслати до Одеської обласної державної адміністрації за адресою: м. Одеса, пр. Шевченка, 4, тел./факс (0482) 34-29-71, тел. 718-92-47 або на електронну пошту: genotdel@od.gov.ua.

Строк подання зауважень та пропозицій — протягом 30 календарних днів з дня опублікування цього повідомлення.

Оголошення

Херсонська державна морська академія оголошує конкурс на заміщення посади завідувача кафедри економіки та морського права:

№ п/п	Кафедра	Посада	Вимоги до претендентів	Кількість ставок
1.	Кафедра економіки та морського права	Завідувач кафедри	— особи, які мають науковий ступінь доктора наук або доктора філософії (кандидата наук) та вчене звання професора або доцента відповідного напрямку підготовки; — особи, які мають вищу освіту за профілем кафедри (кваліфікація магістра, спеціаліста); — мають стаж науково-педагогічної роботи у ЗВО третього-четвертого рівня акредитації не менше 10 років; — відповідають вимогам відповідного вченого звання та профілю кафедри; — науковий ступінь доктора наук (доктора філософії (кандидата наук)); — вчене звання професора (доцента) або старшого дослідника (старшого наукового співробітника); — не мають вченого звання доцента, професора або старшого дослідника (старшого наукового співробітника), але мають науковий ступінь доктора або кандидата (доктора філософії) відповідних наук, займають за трудовим договором посади старшого викладача, завідувача кафедри, декана факультету, проректора академії; — стаж науково-педагогічної діяльності — не менше 3 років; — проводять навчальні заняття на високому методичному та науковому рівні; — обов'язково відповідають 1 (не менше ніж одна стаття у періодичних наукових виданнях, що включені до наукометричних баз, зокрема Scopus, Web of Science Core Collection), 3, 4, 12 критеріям, викладеним у ліцензійних умовах провадження освітньої діяльності (Додаток 1), додатково трьома критеріями із: 2, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20 (виконання ліцензійних вимог повинно відповідати профілю кафедри); — відповідають іншим професійно-кваліфікаційним вимогам, зазначеним у Додатку 2.	1

Перелік документів:

1. Заява на ім'я ректора академії про допуск до участі у конкурсі (написана власноруч) (**зарєєстрована у відділі діловодства і контролю не пізніше закінчення дії оголошення**).

2. Копії документів, що свідчать про професійні якості претендента та підтверджують підвищення кваліфікації протягом останніх п'яти років, вивчення української мови (дипломи про повну вищу освіту, наукові ступені, вчені звання, інші дипломи, сертифікати, свідоцтва, інші передбачені законодавством України документи), завірені в установленому порядку.

3. Інформація щодо відповідності професійно-кваліфікаційним вимогам, науковій та професійній активності претендента на заміщення вакантної посади.

1) Список наукових та навчально-методичних праць, винаходів (підписаний автором і завідувачем кафедри; для тих, хто продовжує працювати — тих публікацій, що не ввійшли до раніше поданого списку).

2) Копії титульного аркуша та змісту збірників, де надруковані зазначені статті.

Від претендента, який працював у ХДМА, до проведення конкурсу за основним місцем роботи передбачається подання документів:

1. Інформаційна довідка щодо відповідності професійно-кваліфікаційним вимогам, науковій та професійній активності претендента на заміщення вакантної посади, підписана автором і завідувачем кафедри.

2. Відгук на відкриті лекції / семінарське / практичне заняття / майстер-клас.

3. Витяг з протоколу засідання кафедри про обговорення відкритого заняття.

Визначені документи подаються у сканованому вигляді (формат PDF), кожен документ окремим файлом, ученому секретареві вченої ради ХДМА на електронну пошту: babushena.maryana@gmail.com, kisma@ksma.kh.ua, uk_kvikcuture@gmail.com.

Строк подання заяв та документів: **із 29 серпня 2024 року по 29 вересня 2024 року.**

Важати недійсним втрачений військовий квиток, виданий у 2010 році Приморським райвійськкоматом м. Одеси на ім'я Токар Владислав Петрович, 1993 року народження.

Важати недійсним втрачений диплом про середньо-спеціальну освіту, А 909975 (реєстр. №1219), виданий 30.06.1989 року Березівським СПТУ-19 Одеської області на ім'я Коновалова Олександра Миколайовича.

Прійом реклами та оголошень
Тел.: (050) 55-44-206, e-mail: chornomorski_novyny@ukr.net

Дослідження

Рибки даніо і... спинний мозок

Дослідження регенерації спинного мозку у рибки даніо (родина карпових) допомогло зробити дивовижне відкриття: живання пошкоджених нейронів відіграє ключову роль у процесі відновлення, а стовбурові клітини мають лише другорядне значення.

Вчені з Вашингтонського університету в Сент-Луїсі створили детальний каталог клітин, що беруть участь у регенерації спинного мозку у рибки даніо. Це дозволило виявити, що механізми, які активуються одразу після травми, допомагають пошкодженим нейронам жити та увійти в режим пластичності, що забезпечує повне відновлення функцій. Раніше вважалося, що стовбурові клітини, які утворюють нові нейрони, є основними гравцями в процесі регенерації, однак нові дані свідчать про протилежне: стовбурові клітини не можуть забезпечити повного відновлення без функціонування нейронів, що пережили травму.

Це відкриття проливає світло на причини невідчужуваності травм спинного мозку за допомогою стовбурових клітин. Вчені тепер мають на меті дослідити генетичні мішені, що можуть сприяти пластичності нейронів у ссавців, включно з людьми, і перевірити їхній потенціал у доклінічних експериментах для розробки нових стратегій лікування.

Розшукуються спадкоємці за заповітом гр. Бондаренко Галини Пилипівни, 20.06.1937 р.н., що проживала в місті Одеса, по вул. Героїв Крут, 2/2, кв. 35 і померла 27 червня 2024 року, а саме: Лазовер Тетяна Анатоліївна, 19.05.1958 р.н., та Ємельяненко Анатолій Олексійович, 17.02.1988 р.н.

Прошу осіб, які є спадкоємцями померлої, звернутися до приватного нотаріуса Одеського міського нотаріального округу Харитонюк Тетяни Андріївни за адресою: Люстдорфська дорога, буд. 88, прим. 75, м. Одеса, 65080.

У зв'язку з утратою оригіналі вважати недійсним диплом магістра М19 090399 та додаток до нього, видані 30 липня 2019 року Міжнародним гуманітарним університетом на ім'я Аслан Алі.

У зв'язку з утратою оригіналу вважати недійсним військовий квиток, серія ГЛ №160736, виданий 14 жовтня 1991 року Заводським райвійськкоматом м. Миколаєва Миколаївської області на ім'я Гнеушев Олег Євгенович.

У зв'язку з утратою оригіналі вважати недійсними атестат про повну загальну середню освіту (НК 48875624) та додаток до цього атестата, видані 31 травня 2016 року Авдіївською загальноосвітньою школою I-III ступенів №7 Авдіївської міської ради Донецької області на ім'я Яковлева Карина Олександрівна.

У зв'язку з утратою оригіналі вважати недійсними: свідоцтво (реєстр. №19-20872) про право власності на житло — квартиру 94 по вул. Левітана, 118 у м. Одесі, розпорядження органу приватизації №194240, видані 25 жовтня 2005 року управлінням ЖКГ Одеської міської ради Козік Олесь Сергійовичу, Козік Сергію Олеговичу в рівних частках.

У зв'язку з утратою оригіналу вважати недійсним військовий квиток, АВ 936418, виданий 17.01.2023 р. Центральним міським РТЦК та СП Кривого Рогу на ім'я Лупенко Олександр Сергійович.

У зв'язку з утратою оригіналу вважати недійсним посвідчення учасника бойових дій, УБД №850983, видане 21.09.2023 р. Національного гвардією України на ім'я Лупенко Олександр Сергійович.

Вважати недійсним втрачений військовий квиток, серія АГ №406223, виданий 29.01.2024 р. Малиновським РТЦК та СП м. Одеси на ім'я Паламарчук Данило Станіславович.

У зв'язку з утратою оригіналу вважати недійсним свідоцтво про право власності на гараж ГК «Приморський», що знаходиться у провулку Бісквітній за №16-а», видане 15 липня 2003 р. виконавчим комітетом Одеської міської ради Озерняк Анатолію Арсентійовичу на підставі відоклад гаражного кооперативу «Приморський» від 1 червня 2003 р. №30; від 7 червня 2003 р. №31.

Вважати недійсним втрачений оригінал диплома №902097, виданий 16 липня 1983 року (реєстраційний номер 5982, професія моторист-матрос) середнім професійно-технічним училищем №17 м. Одеси Лейбіну Миколі Вікторовичу.

У зв'язку з утратою оригіналі вважати недійсними атестат про повну загальну освіту, серія ТД № 003288, і додаток до цього атестата, видані у 2000 році Петролініською ЗОШ Овідіопольського району Одеської області на ім'я Кільянова Жанна Вікторівна.

У зв'язку з утратою вважати недійсними дублікати від 28.02.2011 року свідоцтва (реєстр. №3-12764) про право власності на житло — квартиру 72 по вул. Цюхака Рабіна, 7/1 у м. Одесі, розпорядження органу приватизації №130402, виданих 8 жовтня 1998 року управлінням ЖКГ виконавкою Одеської міської ради народних депутатів Гуменюку Борису Сєваст'яновичу, Гуменюк Лілії Тимофіївни, Гуменюку Дмитру Борисовичу в рівних частках.

У зв'язку з утратою оригіналу вважати недійсним військовий квиток, АВ 684401, виданий Приморським РТЦК та СП м. Одеси 11 листопада 2021 року на ім'я Войко Дмитро Володимирович.

У зв'язку з утратою оригіналу вважати недійсним посвідчення ветерана війни — особи з інвалідністю унаслідок війни, серія А №046048, видане 18 грудня 2023 року УСЗН Дніпропетровської РДА на ім'я Кобиковський Вячеслав Володимирович.

У зв'язку з утратою оригіналу вважати недійсним посвідчення багатодітної родини, серія БС №521940, видане 30 травня 2023 року (строк дії до 1 травня 2028 року) управлінням соціального захисту населення в Малиновському районі Департаменту праці та соціальної політики Одеської міськради на ім'я Бєсарова Олена

